

Különfélék.

Az egyházpolitikai törvények már életbe léptek. October 1-től kezdve Magyarországon egységes házasságjog, kötelező polgári házasság, az egyházi összeadás fentartásával és állami anyakönyvvezetés van. El kell már hallgatniok azoknak is, kik e törvényeket elleneztek és az új alkotásoktól a gyakorlati kivitel nehézségeivel ijesztgettek. Az új törvények gyakorlata szerencsésen megkezdődött. A szabadelvűség emez alkotásaival győzedelmeskedett. És mi örvendünk e győzelemnek, a melyet óhajtottunk, a melyben a haladó szellem hatalmas bizonyítékát, államunk tekintélyének erősödését s a külföld előtt is emelését látjuk. Örvendünk, habár ez átalakulás reánk nézve nagy változást, nagy anyagi veszteséget jelent. Mert kétségtelen, hogy főleg a házassági biráskodásnak elvétele egyházunkat tetemes jövedelemtől fosztotta meg. De a változásnak ez érzete nem zavarhatja egy oly vívmányon való örömünket, mely a szabadelvűség egyik legfényesebb diadala. És miért is zavarná? Minden államban, hol ily újítások vitetnek véghez, az állam gondoskodik az alkotásai-okozta veszteségek kiegyenlítéséről s mi is teljes bizalommal lehetünk kormányunk loyaltása iránt, valamint biztosok lehetünk az iránt is, hogy egyházunk illetékes férfiai, püspök és főgondnok, megteszik azt, a mit a helyzet szerint az egyház ügye, érdeke kíván. Éppen azért a változás ne nyugtalanítson s különösen hirtelen való gondolatokra ne ragadjon. Az unitárius papság helyzetén apróságos összegek ide-oda fordításával segíteni nem lehet, azon lényegesen csakis a magas államkormány segíthet. És hisszük is, hogy segíteni fog. Nem lehet feltételezni, hogy egy szabadelvű kormány a szabadelvűség fentartó elemeiről kielégítő módon ne gondoskodjék. Az unitárius papság és tanárság hitelvénél és szívénél fogva mindig hazafias és szabadelvű irányban szolgálta az államot és fogja szolgálni ezután is, mert ez a levegő, a melyben él, s ha számuk nem is oly nagy, de e megbízhatóságnak kell hogy értéke legyen. Az elvek diadalának örvendve s az anyagi helyzet javítását remélve folytassuk kötelességeink teljesítését minél nagyobb buzgalommal, egyházunk és hazánk javára. És itt már nem csak lelkészársainkhoz szólunk, hanem művelt világi férfiainkhoz

is. És ezekhez különösen. A lelkiismereti szabadságot az unitarizmus s általán a protestantizmus megengedi, hisz abból született s az új államtvény annyira nem korlátozza, hogy valaki lehet felekezeten kívül álló is. Nem tartunk attól, hogy mi nagyon szaporítsuk a felekezetnélküliség különleges eseteit s tényleg ily jelenség kevésbé is látszik előttünk érthetőnek, hanem ha csak a különlegesség, a feltűnés keresésénél fogva, mert az unitarizmus kebelében a legkülönbözőbb nézetek megférhetnek, melyeket a vallásos lelkiismeret nyilváníthat; de azt igenis hangsúlyoznunk kell, hogy önmagukat és hazájukat akkor szolgálják leginkább, hogyha amaz egyház szolgálatában, melynek szabadsága nagy elvek harcosaivá és győzelmek részeseivé tette, előljárnak a gyülekezetben a nép előtt, átérezve azt az erkölcsi felelősséget, mely rájuk éppen mint miveltekre hárul. Minél nagyobb a szabadság, annál inkább kell vele élni tudni.

Ez a mi tekintetünk az új viszonyok közt.

Az unitárius egyházban van 112 lelkészi állomás. Ezekből csak egy éri el a 2000 frtot, öt az 1000 frtot, kettő a 900 frtot, öt a 800 frtot, kettő a 700 frtot, nyolcz a 600 frtot, tizenkettő az 500 forintot, a más 77 lelkészi állomás már mind az 500 frton alól is van, le egészen 100 frtig, annyira, hogy egy lelkészi állomás átlagos javadalma csak 400 forint.

Az unitarizmus Japánban. Ázsia előretörékvő államában az unitarizmus szép hódításokat tesz. Ezt maguk az orthodoxok is beismerik, ha nem valami testvéries megjegyzések kíséretében is. Spinner, egy német hittérítő ezeket írja: „A mikor Japánba jöttem, a felületes (!) unitárius iratok s a Strauss, Renán és társai-féle rationalizmus már régen el voltak terjedve. Ebben a szellemben kívánták a japániak a vallási reformot és felvilágosodást.“ Spinner természetesen ez ellen küzdött, de nem tagadja, hogy a japániaknak nagy hajlamuk van az unitarizmusra.

Unitárius missio Kinában. Az angol unitáriusok elhatározták, hogy az unitárius kereszténység terjesztésére Kinában missiót állítanak. A bizottság erre nézve a következő előterjesztést tette: „Az unitáriusok sohasem hitték, hogy azok a népek, melyek nem keresztények, el fognak kárhozni. Sőt elismerték, hogy az Isten igazságának és jóságának kijelentése, bár a kereszténységben a legtisztább, nincs egy vallási formához kötve, s éppen azért semmi vágyat nem éreznek arra, hogy a mi kereszténységben nem lényeges, a nem-keresztény fajok komoly szellemeire erőszakolják. A bizottság lényegesnek tartja, hogy a missio tekintettel legyen az illető nép vallásának jobb elemeire. De egyszer-

smind hiszi, hogy Jézusnak tiszta tanítása mind alkalmasabbnak fog találtatni az emberiség szükeire és hogy kötelesség ezt a tanítást, a mennyire csak lehet, minden emberrel megismertetni és különösen azokkal, kiknek vallásos eszméik lealacsonyító szertartásokkal vannak összekötve s az erkölcsi érzéket és a szellemi fogalmakat nélkülözik.“ A bizottság ajánlata elfogadtatott és e célra tizezer forintot gyűjtenek.

Derzsi Károly budapesti lelkész, állásáról lemondván, az anyagyházközségtől szóval vett bucsút, a vidéki szétszórtan lakó hivekhez pedig a következő levelet intézte:

Mélyen tisztelt hitrokon! Van szerencsém tisztelettel értesíteni, hogy gége-betegségem következtében a lelkészi állásról lemondván s lemondásom, illetve nyugalomba bocsáttatás iránti kérésem az egyházi főtanács által is elfogadtatván: én f. évi október hó 1-én megszűntem a budapesti unitárius anya- és az ide tartozó leány- és fiók-egyházközségek rendes lelkésze lenni.

Midőn 14 évi működésem után, melynek sikereit Istennek és hiveim buzgalmának köszönhetem, a lelkészi állásról távozom, a körülmények miatt személyesen nem tehetvén, bátor vagyok e pár bucsú-sorban keresni meg a mélyen tisztelt hitrokont, s az irántam és az egyház iránt mindig tanusított szivességéért hálás köszönetet mondva, kérni, hogy a szent ügyet buzgalmával és áldozatkészségével jövőben is támogatni, engem pedig — mint ezt én is viszont tenni fogom — jóindulatu emlékezetében megtartani kegyeskedjék.

Isten az ő gondviselő szeretetével legyen és maradjon jövőben is mindnyájunkkal!

Kiváló tiszteletem s őszinte üdvözetem nyilvánítása mellett vagyok és maradok alázatos szolgája Budapesten, 1895. október hó. *Derzsi Károly*, nyug. unitárius lelkész és tanár.

A dévai állami tanítóképző intézet oct. 1-én, fennállásának huszonötödik évfordulóján szép ünnepélyt tartott, Réthy Lajos, kir. tanácsos tanfelügyelő megnyitó-, Boga Károly igazgató emlékbeszédével, (az intézet történetével) s az ifj. énekhar közbeszótt énekeivel s nagyszámu közönség részvétele mellett. Az ünnepélyen több üdvözlő beszéd is mondatott. Örömmel jegyezzük fel e jól vezetett intézetnek ünnepnapját, valamint azt a sikert is, melyet hivatásában a legszükségesebb helyen, odaadó munkásság által eddig elért; s megvagyunk győződve, hogy feladatát a legjobban fogja a jövőben is teljesíteni. Az intézetben a székely földről is többen vannak növendékek s köztük a mi ifjaink közül is.

A II. orsz. és egyetemes tanügyi kongresszus rendező bizottsága, mely a tétéleket már megállította, melyek közt első helyen áll „Az egységes nemzeti közoktatás szervezete“, a következő felhívást bocsátotta ki: A II. országos és egyetemes tanügyi kongresszus megtartásának idejétől már csak néhány hónap választ el. A rendező bizottság a magyarországi tanárok, tanítók s nevelők e nagyfontosságú mozgalma érdekében szükségesnek tartja, hogy a kongresszuson résztvenni kívánó tagok számáról már most tájékozódjék. Felhívja az ország tanárait, tanítóit, kisedővőit, hogy a kongresszusra mielőbb jelentkezzenek. Különösen kéri a bizottság az egyesületeket, tanítói és tanári testületeket, hogy tagjaikat jelentkezésre birni és közöttük tagsági gyűjtéseket rendezni sziveskedjenek. A tagsági díjak és jelentkezések *Mauritz Rezső* főreáliskolai igazgató úrhoz, a rendező bizottság pénztárosához (Budapest, VI. Lovag-utca 18.) küldendők. A jelentkezés csak a 2 frt tagsági díj lefizetése esetén érvényes. Budapest, 1895. október 9. *Az elnökség.*

† *Szarvas Gábor* (1832—1895.) Majdnem egészen összeromlott a 60-as években édes magyar nyelvünk. A Kazinczy gondatlan kertészkedése nyomán felburjánzott sok latinizmus és germanizmus csaknem kiölte már a magyar nyelvérzékét írínkből. Hiában szólaltak fel Brassai, Gyulai és Arany, az idegenszerűségek mindinkább elhatalmasodtak. Ekkor lépett fel az akadémia megbízásából Szarvas Gábor s a Magyar Nyelvőr hasábjain irtó háborút üzent minden magyartalanság ellen.

Egyetlen könyv volt csak ő előtte a nagy közönség kezén, melyből az elvont nyelvészeti fejtegetéseket még a laikus is élvezettel olvashatta: *Krizsa Vadrózsái*. Szarvas Gábor a Nyelvőr első köteteit a Vadrózsák példájára rendezte be. Épen úgy gyűjtötte a meséket, népdalokat, népies elnevezéseket, tájszókat, szólásmódokat s általában az összes népnyelvi adatokat. Épen oly élénken és világosan irt nyelvvezettel tárgyalta a bonyolódottabb nyelvészeti kérdéseket is. A hol szelid, hol keményebb megrovásokkal sem fukarkodott. A harc kitört. Ballagi, Toldy s mások megtámadták a Nyelvőr egyes tulzásait. De Szarvas Gábor, Volf György, Simonyi, Szinnyi s mások segítségével megállta helyét, s idővel diadalra emelte a gondatlan könnyelműséggel üzőtt nyelvújítás helyébe a helyes magyarság elvét. Buzgó munkatársai segítségével összegyűjtötte ezután nemcsak a népi nyelvahagyományokat, hanem a régi magyar nyelvnek is szavait. S a mai népnyelv és több mint félezred év irodalmi emlékeiből fog életre kelni Szarvas Gábor alapvetése után az új magyar irodalmi nyelv, mely erejével, hajlékonyságával és gazdag szókincsével méltó lesz hazánk újabb ezredévi felvirágzásához. Áldott legyen a késő utódok előtt is emléke!

Aranykönyv.

ADAKOZÁSOK A BÖLÖNI TEMPLOM SZAMÁRA.

Az önkéntes és buzgó áldozatok emlékezetre méltók:

A bölöni unitárius eklézsia saját költségén egy 40,000 frtot meghaladó új korszerű és diszes templomot építtetett, mely ez 1895. évi augusztus hava 25-én épen Bölönben tartott zsinat alkalmával föl is szenteltetett. —

Ez alkalomra a bölöni unitárius nők adakozásából három igen gyönyörű urasztali takaró készíttetett, melyeknek értéke 300 frt.

Brassói lakosok: Fróni József és neje bölöni születésű Németh Rozália urasszony, az Úrvacsora kiszolgáltatásához egy szép és diszes ezüst tányért voltak szivesek adományozni. Értéke: 50 frt. —

Mlgs és főtisztelendő püspök Ferencz József ur 40 éves lelkesi és tanári jubileuma alkalmából, az unitárius nők, kegyes és buzgó adományokból, egy szép és diszes fődées pohár, gazdagon aranyozva és alája egy ezüst tányér ajándékozott az Urasztalára. Értéke: 100 frt. —

Baromlakán lakó Barra Mózes és neje Nagy Emma önnagysága, sajátkezüleg szőtt és diszesen kivarrott urasztali takarót ajándékoztak. Értéke: 40 frt. — Mindketten Székelytöldünk szülöttei; igazolva látjuk e szép tényben is halhatatlan költőnk, Petőfi Sándor szavait:

„Csak nem fajult el még a Székely vér“, — haza és egyház iránti szeretetben tettelesen nyilvánul ma is. —

Barabás Sándorné, sz. Nagy Katalin önnagysága, bölöni lakos, ev. ref. vallású, igen diszes és gazdagon himzett szőszek-takarót volt szives adományozni. Értéke: 100 frt. —

Kolozsvári építész mérnök tekintetes Pakei Lajos ur több fáradozásai mellett készíttetett egy urasztalát önkéntes jó indulatból. Értéke 50 frt. —

A fennirt kegyes adományozók nincsenek rászorulva a dicséretre; de még sem mulaszthatja el, sőt kedves kötelességének ismeri eklézsiánk ezen csaknem első kegyes adományokat „Aranykönyvébe“ bevezetni, s itt a nyilvánosság előtt is, a kegyes adományokért az adományozóknak legszivélyesebb köszönetét és háláját kinyilatkoztatni. —

Bölön 1895. okt. 15.

LÖFI ÁRON,
unitárius lelkész.

TANA LAJOS,
gondnok.

KEDEI UNITÁRIUS TEMPLOMNAK ÉPÍTÉSI KÖLTSÉGEI FEDEZÉSERE

következő kegyes adakozások tétettek:

1. Főtiszt. Ferencz József püspök ur győjtő-ívén: Ferencz József püspök ur adott 5 frtot, Kováts János tanár 1 frtot, Boros György tanár 1 frtot,